

Correctievoorschrift HAVO

2026

tijdvak 1
maandag 04 mei
07.30 - 10.30 uur

Papiamentu HAVO

Inzenden scores

De scores van alle kandidaten moeten in het online AWP-programma ingevuld worden.
De scores moeten uiterlijk maandag 1 juni 2026 om 12.00 uur ingevuld zijn.

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Een beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 30, 31 en 32 van het Landsbesluit eindexamens vwo-havo-vsbo d.d. 23-06-2008, PB 2008 no 54.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van bovenvermelde artikelen van het Landsbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het ETE (Examenbureau).
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming, dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;

- 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan een voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd worden, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
 - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan een antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar een keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dit examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij dient de fout of onvolkomenheid wel mede te delen aan het ETE. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen door het ETE rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer. Dit cijfer kan afgelezen worden uit omzettingstabellen die beschikbaar worden gesteld na bepaling van de definitieve cesuur door het ETE.

3 Vakspecifieke regels

Voor het vak Papiamentu HAVO zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1 Teksten met vragen

- 1.1 Bij de beoordeling van antwoorden op open vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.
- 1.2 Bij enkele open vragen wordt aangegeven dat de kandidaat zich aan een bepaalde antwoordlengte moet houden. Indien de kandidaat bij een dergelijke vraag een antwoord geeft dat inhoudelijk volledig goed is en dat strikt, dus zonder enige overschrijding, binnen de gegeven antwoordlengte valt, *kan* daarvoor een extra deelscore van 1 scorepunt toegekend worden. Dit wordt in het beoordelingsmodel aangegeven.

2 Samenvatting

- 2.1 De beoordeling van de samenvatting geschiedt aan de hand van een overzicht van de in de opdracht gevraagde informatie-elementen.
- 2.2 Bij het toekennen van het aantal scorepunten aan de informatie-elementen dient gelet te worden op de inhoud, samenhang en formulering:
 - Inhoud: de informatie-elementen dienen inhoudelijk correct te worden weergegeven.
 - Samenhang: indien de kandidaat een aantoonbaar onjuist verband legt tussen twee informatie-elementen, dienen aan één van beide, afhankelijk van de gemaakte fout, geen punten te worden toegekend.
 - Formulering: de weergave van de informatie-elementen moet begrijpelijk zijn voor een lezer die de uitgangstekst niet kent en moet bestaan uit goedlopende zinnen die een doorlopend geheel vormen (eventueel in enkele alinea's). De samenvatting mag dus niet als puntsgewijze opsomming of in telegramstijl genoteerd zijn. Voor een informatie-element dat geheel in telegramstijl is weergegeven, dienen geen scorepunten te worden toegekend.
- 2.3 Voor spelfouten worden geen punten afgetrokken. Hetzelfde geldt voor idiomatische en grammaticale oneffenheden, tenzij een inhoudselement er minder juist, minder volledig of zelfs fout door wordt.
- 2.4 Het is de kandidaat toegestaan het genoemde maximum aantal woorden in de samenvattingsopgave met 10% van het aantal toegestane woorden te overschrijden. Indien door de kandidaat het aantal toegestane woorden met meer dan 10% wordt overschreden, worden voor de grotere overschrijding per vijf woorden 2 scorepunten afgetrokken. Zie verder het beoordelingsmodel.

Voor dit centraal schriftelijk examen Papiamentu HAVO eerste tijdvak 2026 kunnen maximaal 50 scorepunten worden behaald. Het examen bestaat uit een tekst met 18 vragen en een tekst met een samenvattingsopdracht.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

*Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.
Let op, aan het juiste antwoord op mc-vraag 15 worden 2 scorepunten toegekend.*

*Alle open vragen moeten in het Papiamentu beantwoord zijn.
De antwoorden en de samenvatting dienen uiteraard beoordeeld te worden
op basis van hetgeen in de Algemene regels, met name 2.3, en in de
Vakspecifieke regels, met name 3.2.2, vermeld wordt.*

Teksto 1 Efisiensia ta kita riesgo for di enseñansa

- 1 **maximumscore 2**
2 i 4 (voor elk 1 punt)
 - 2 **maximumscore 1**
Training di personalidat / Investigashon
 - 3 **maximumscore 1**
Logro fiktisio
 - 4 **maximumscore 2**
 - Ta kosta gobièrnu sèn / Ta masha kostoso pa gobièrnu 1
 - i skol lo por haña bishita di Inspekshon di Enseñansa. 1
- NB: Alleen de eerste 15 woorden beoordelen.*
- 5 **maximumscore 1**
Den Parti 4
 - 6 **maximumscore 2**
 - relashon entre alinia 6 i 7: profundisashon 1
 - relashon entre alinia 8 i 9: ehèmpel 1
 - 7 **C**
 - 8 **maximumscore 1**
posibel motibu

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 2

Voorbeeld / kern van een juist antwoord:

- E alumno ta kontestá loke nan ke skucha, / ta duna e kontesta sosialmente deseabel, (sin ku e ta reflekshoná realmente. / sin ku e ta kambia su komportashon. / pero e no ta kambia su komportashon. / pero e no tin gana di komportá su mes di tal forma. / sin ku e ta laga otro hende influensi'é.) 1

OF

- E alumnonan no ta kere den e programa. / no ta tuma e programa na serio. 1
- *Indien inhoudelijk een juist antwoord in niet meer dan 25 woorden* 1

10 maximumscore 3

- E ta sostené e splikashon duná den alinia 13, 1
- usando propio eksperensia. 1
- *Indien inhoudelijk een juist antwoord in niet meer dan 20 woorden* 1

OF

- A base di propio eksperensia / Komo e mes ta dosente / Komo outoridat 1
- e ta demostrá ku loke tin skirbí den alinia 13 ta pasa di bèrdat. 1
- *Indien inhoudelijk een juist antwoord in niet meer dan 20 woorden* 1

Er moet verwezen worden naar (inhoud van) alinea 13.

11 maximumscore 2

- Na promé / e ta ... pa aktua. 1
- Esun ku ... ku otro. 1

12 C / E

13 maximumscore 1

Alumno no ta siña karga responsabilidadat pa su komportashon. / Ta kita tur responsabilidadat for di alumno ku no ta asumí su responsabilidadat. / Alumno sa ku otro hende por resolvé su problemanan ora e mes no tin gana di hasié.

NB: Alleen de eerste 20 woorden beoordelen.

14 A

15 maximumscore 2

C

16 maximumscore 2

Twee van de volgende drie, voor elk 1 punt:
envolví, krítiko, realístiko

17 D

18 maximumscore 4

ponensia	Biesta	CPB	Schils i Feron	Visser	Niun
1	X			X	
2					X
3		X			
4			X		

NB: Per juiste regel 1 punt. Op elke regel staan 1 of 2 kruisjes.

Teksto 2 Prehuisio – abo ta kontagiá?

19 maximumscore 20

In een goede samenvatting (200 woorden) moeten de volgende informatie-elementen opgenomen zijn. Verdeling van de deelscorepunten over de verschillende elementen is hierbij aangegeven. Het onderstaande is een voorbeelduitwerking. Uitwerkingen in andere bewoordingen met gelijke strekking zijn uiteraard ook mogelijk.

Fenómeno i problema**(max 2p)**

- A. Prehuisio 1
- B. ta un di e kousanan prinsipal ku tin un sosiedat diskriminatorio i inhustu. 1

Definishon**(max 4p)**

- C. Prehuisio ta un akтитut ku hende a siña, 1
- D. a base di e eksperensianan ku un persona tin durante su bida 1
- E. i specialmente durante su infansia. 1
- F. Prehuisio ta un forma distorshoná di interpretá realidat. / Ta e rastronan di kultura den nos mente. 1

Konsekuensia negativo**(max 3p)**

- G. Konsekuensia negativo / Posibel / Diferente riesgo ta ku 1
- H. prehuisio por sòru ku ser humano ta rechasá un persona pa motibu di su karakterístikanan sosial i / si nos enfoká demasiado riba e diferensianan ku tin entre nos i otro hende, / si nos evitá trato ku sierto grupo di hende (ku nos no ta gusta;) / si nos tin amistad solamente ku hende ku ta meskos ku nos, 1
- I. nos por kuminsá pensa ku tin persona inferior na nos. / nos por mira e diferensianan ei komo un defekto. / esei lo por hiba na mas prehuisio. / nos lo (tin e tendensia di) pensa ku nos manera di pensa, sinti i aktua so ta bon. 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Faktor ku ta difikultá eliminashon (max 4p)

- J. Ta difísil pa eliminá prehuisio / Prehuisio ta resistente pa kambio 1
- K. ya ku lei kontra (rasismo i otro forma di) prehuisio no tin efekto riba loke un persona ta pensa òf sinti. 1
- L. Ademas, hende ta kere ku prehuisio ta algu real 1
- M. i prehuisio ta bini promé ku e huisio di rason. 1

Posibel solushon (max 3p)

- N. Pa por yega na un kambio/ solushon, / Pa kombatí prehuisio 1
- O. nos mester kuminsá mustra empatia. / Nos tin ku pone nos mes den sapatu di otro hende. 1
- P. Si nos enfoká riba loke nos tin en komun, / Si nos hasi esfuerso pa komprendé kiko un persona ta eksperensiá, nos lo stòp di husga. / Empatia ta yuda nos mustra rèspèt na otro hende. / esei por yuda nos mustra empatia en bes di kritik'é. 1

Konklushon (max 4p)

- Q. Prehuisio no ta kita di un dia pa otro. 1
- R. Tur aktor den edukashon i formashon di e balornan di mucha 1
- S. mester hasi un esfuerso adishonal 1
- T. pa promové pensamentu i aktuashon independiente. 1

Regeling met betrekking tot woordgrensoverschrijding (200 woorden) van de samenvatting

Tel het exacte aantal woorden. Voor de eerste overschrijding met 20 woorden dienen geen scorepunten te worden afgetrokken. Voor elke volgende overschrijding dienen per 5 woorden steeds 2 scorepunten te worden afgetrokken tot een maximum van 20 scorepunten. De toepassing van de aftrekgeregeling kan nooit leiden tot een negatieve score bij deze samenvattingsopgave. De minimumscore voor de opdracht is 0.

Schematisch:

t/m 220 wrd	0 punten aftrek
221 - 225:	2 punten aftrek
226 - 230:	4 punten aftrek
231 - 235:	6 punten aftrek
236 - 240:	8 punten aftrek
241 - 245:	10 punten aftrek
246 - 250:	12 punten aftrek
251 - 255:	14 punten aftrek
256 - 260:	16 punten aftrek
261 - 265:	18 punten aftrek
266 - 270:	19 punten aftrek